

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

Мелешко К. А.

Науковий керівник: Шуба О. А., к.е.н., доц.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Вивчено можливості інструментів фінансового ринку, проаналізовано сучасний стан розвитку інструментів фінансового ринку, визначено наслідки використання та провідні тенденції інструментів фінансового ринку.

Ключові слова: глобалізація фінансових ринків, інструменти фінансового ринку, фінансові активи, сек'юритизація, суверенний дефолт.

Актуальність теми. Глобалізація фінансових ринків є складовою частиною загального процесу глобалізації. До визначальних рис фінансової глобалізації можна віднести зростаючу взаємозалежність фінансових ринків окремих країн та дедалі більшу цілісність і єдність світового фінансового простору. Відповідно очевидними є наслідки фінансової глобалізації, а саме – надзвичайне зростання міжнародних фінансових потоків, тобто збільшення обсягів угод на міжнародних ринках капіталів (у вигляді кредитів, операцій з цінними паперами, похідними фінансовими інструментами та валютою), розвиток фінансового посередництва та послуг (управління активами, страхування тощо), виникнення нових інструментів, здатних забезпечити обслуговування зазначених процесів та мінімізувати ризиковість міжнародних фінансових операцій.

З розвитком глобалізаційних процесів та безпосередньо розвитком фінансового ринку виникла необхідність розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, капіталів, часто в великих та дуже великих об'ємах. Більшість підприємств самостійно та через відповідних фінансових посередників знаходять грошові та матеріальні ресурси на фінансових ринках в необхідних їм об'ємах та за ринковими цінами. В результаті фінансові ресурси перетворюються в особливий товар, який можна купувати та продавати на ринкових умовах - інструменти фінансового ринку, які є мобільними й можуть вільно продаватися, купуватися чи бути об'єктом суспільних відносин (успадковуватися, даруватися тощо).

Мета. На основі теоретичного узагальнення сутності та можливостей інструментів фінансового ринку визначити особливості, переваги та недоліки їх використання. Для досягнення сформульованої мети були виконані наступні завдання: охарактеризувати можливості інструментів фінансового ринку; проаналізувати сучасний стан розвитку інструментів фінансового ринку; визначити наслідки використання та провідні тенденції інструментів фінансового ринку.

Сукупні світові фінансові активи (акції, приватні та державні облігації, банківські депозити) досягли понад 150 трлн. дол. США. Темпи їх зростання в до кризовий період перевищили темпи зростання світового ВВП, що свідчило про підвищення ліквідності фінансових інструментів. Однією з тенденцій до кризового періоду стало стрімке збільшення співвідношення обсягів фінансових активів до ВВП держав.[5]

Незважаючи на переваги використання фінансових інструментів, існують і негативні наслідки їх використання. Так, однією з причин глобальної фінансової кризи 2008 року було надмірне поширення процесів сек'юритизації. США є першою та найбільшою державою за обсягом використання іпотечних кредитів як активу для сек'юритизації. До 2008 року американський іпотечний ринок оцінювався в 12

трлн. дол. США, причому на корпорації припадало майже половина. Американський ринок іпотечних цінних паперів на кінець 2010 року - це самий борговий ринок в світі (10,6 трлн. дол. США - обсяг іпотечного ринку).[4]

Що ж стосується безпосередньо ринку Європи, починаючи з другої половини 2007-го року, інтерес інвесторів до первинного ринку сек'юритизації практично відсутній. Сьогодні найпоширенішим ризиком в Європі є ризик, звичайно нетиповий для ринку сек'юритизації, а саме ризик суверенного дефолту.

Раніше облігації європейських країн були визнані паперами з практично нульовим ризиком, але в даний момент суверенний дефолт в одному з основних економічних регіонів світу є реальною загрозою. Вірогідність банкрутства Євросоюзу дорівнює ймовірності банкрутства найслабшого його члена.[6]

Зараз є високими ризики дефолту за борговими інструментами всіх так званих країн PIIGS. PIIGS - поширене скорочення, введене фінансовими аналітиками для позначення чотирьох країн - Португалія (P), Італія (I), Ірландія (I), Греція (G), Іспанія (S).

Таблиця 1

Державний борг країн PIIGS 2007-2010 рр. (% до ВВП)

Державний борг (% до ВВП):	Рік			
	2007	2008	2009	2010
Португалія	68.3	71.6	83.0	93.0
Італія	103.6	106.3	116.1	119.0
Ірландія	25.0	44.4	65.6	96.2
Греція	105.4	110.7	127.1	142.8
Іспанія	36.1	39.8	53.3	60.1

Джерело:[7]

Незважаючи на очевидно великі ризики, облігації PIIGS росли в ціні до листопада 2011, проте розкрилися махінації з державною звітністю виявилися серйозною проблемою, як для Греції, так і для інших країн. Останні й час їх облігації падають кожний тиждень, CDS знаходяться на рівні 4% в рік, що для країни єврозони вкрай високий показник.[6]

На даний момент загальний держборг одній тільки Греції складає 346 млрд. євро. Тому проблема реструктуризації грецького боргу будь-яким шляхом стоїть особливо гостро. Лідери країн єврозони підписали угоду про списання по грецьким державним облігаціям в розмірі 21%, потім про списання 50%. Близько третини цього боргу знаходиться у власності громадського сектора (34,8% - кредити ЄЦБ, МВФ і державні позики), трохи менше третини в самих грецьких банках (28,8%), і тільки третиною володіє не грецький приватний сектор (36,4%). [6]

Проблема в тому, що списання половини боргу не торкнеться більшої частини цього боргу, зокрема кредитів ЄЦБ, МВФ і міждержавних позик. Списання половини боргу, що знаходиться на балансах грецьких банків і пенсійних фондів, призведе до банкрутства цих банків. Щоб не допустити цього, грецькому уряду терміново доведеться їх рекапіталізувати, тобто, фактично, повернути їм тим чи іншим способом списане. В іншому випадку неминучий колапс банківської системи з катастрофічними для економіки наслідками.

Списання 50% боргів по державних облігаціях Греції знижує загальний держборг всього на 22%. [6]

В якості інструмента зниження ризику, пов'язанного з фінансовими операціями, в рамках Європейського Союзу, Міжнародного валютного фонду, а так само в рамках багатьох розвинених країн обговорюється ідея про введення податку на дані операції.

Податок на фінансові операції спрямований на досягнення кількох цілей:

- запобігання спекулятивних операцій. Податок на фінансові операції покликаний запобігати саме спекулятивним операціям, так як він накладається не на фінансові інститути, а на специфічні операції, які держава хоче контролювати;

- більший збір податків. Багато держав відчують дефіцит свого бюджету, і введення податку може певною мірою зменшити цей дефіцит, тим більше, що до теперішнього часу фінансовий сектор, на думку багатьох, не в належній мірі ніс податкове навантаження;

- посилення єдиного європейського ринку.[3]

Імовірно, податок на фінансові операції буде стягуватися з операцій, які здійснюються між фінансовими організаціями та буде поширюватися на багато фінансових інструментів, а саме:

- акції;
- облігації;
- деривативи;
- інші фінансові інструменти.

Передбачається, що податок на фінансові операції може вступити в силу з 1 січня 2014 року. [3]

Висновки. В результаті аналізу сутності та можливостей інструментів фінансового ринку, було встановлено, що метою використання інструментів фінансового ринку є диверсифікація джерел фінансування, пошук альтернативи традиційним джерелам, який дозволяє позичальникам стати менш залежними від банківського кредитування. Уряди країн випускають боргові цінні папери в якості альтернативи грошової емісії, тому що випуск державних облігацій вважається неіфляційним способом фінансування дефіциту державного бюджету. Проте надмірне та не контрольоване використання інструментів фінансового ринку призвели до кризового становища та загрози втілення в життя ризику суверенного дефолту найбільш розвинутих і стабільних фінансових ринків країн Єврозони.

Використовування іпотечних кредитів як актива сек'юритизації та поширення не контрольованості цього процесу в США є однією з причин глобальної фінансової кризи 2008 року.

Але на сучасному етапі альтернативи фінансовим інструментам не існує, тому що банківські активи всіх країн світу не зможуть задовольнити існуючі потреби корпоративного сектора і урядів. В якості зниження ризиків розглядається введення податку на фінансові операції, який спрямований на посилення їх регулювання.

Література:

1. Анесянц С. А. Основы функционирования рынка ценных бумаг / С. Анесянц - М.: Финансы и статистика, 2005. — 144 с.
2. Бузгалин А. В. Глобальный капитал / Бузгалин А. В., Колганов А. В. - М.: Едиториал УРСС, 2004. -512 с.
3. Налог на финансовые операции в Европейском Союзе/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.worldbiz.ru/analytics/detail.php?ID=1920>
4. Housing Finance and Securitization/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sifma.org/>
5. Developing Trends: September 2011/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.worldbank.org/